

e-ISSN 3060-5059

DOI: 10.67227

IJTIMOYIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNAL

Scientific and Innovative Research in
Social and Humanitarian Studies

Vol. 3 • Issue 9

2026

Founded in 2024

publishscience.uz

publish_science_journal@mail.ru

PEER REVIEWED • OPEN ACCESS

USMON AZIM SHE'RIYATIDA RAMZLARNING BADIY-FALSAFIY TALQINI

Nizomiddinov Afzaldin Arabboy o'g'li

Xo'jaobod tumanidagi 40-sonli umumiy o'rta ta'lim maktabi, o'qituvchi.

e-mail: afzaldinnizomiddinov97@gmail.com ORCID: <https://orcid.org/0009-0006-6892-5124>

Annotatsiya.

Mazkur tadqiqotda zamonaviy o'zbek she'riyatining yirik namoyandasi, O'zbekiston xalq shoiri Usmon Azim ijodidagi ramzlar tizimi va ularning badiiy-falsafiy talqini tahlil qilinadi. Shoir lirikasida ko'p uchraydigan ramzlar vositasida inson ruhiyati va borliq falsafasini ifodalash mahorati ochib beriladi. Tadqiqot davomida Usmon Azimning an'anaviy ramzlarga yangicha, zamonaviy mazmun yuklashi hamda ramz yaratish mahoratining o'ziga xos xususiyatlari yoritiladi.

Kalit so'zlar: ramz, ramzlar tizimi, she'riyat, inson ruhiyati, borliq falsafasi, mazmun, badiiy mahorat.

ХУДОЖЕСТВЕННО-ФИЛОСОФСКАЯ ИНТЕРПРЕТАЦИЯ СИМВОЛОВ В ПОЭЗИИ УСМОНА АЗИМА

Низомиддинов Афзалдин Араббой угли

Общеобразовательная школа № 40 Ходжаабадского района, учитель.

Аннотация.

В данном исследовании анализируется система символов и их художественно-философская интерпретация в творчестве крупного представителя современной узбекской поэзии, народного поэта Узбекистана Усмона Азима. Раскрывается мастерство поэта в выражении человеческой психологии и философии бытия посредством символов, часто встречающихся в его лирике. В ходе исследования освещаются особенности переосмысления Усмоном Азимом традиционных символов, наполнения их новым современным содержанием, а также своеобразие его мастерства в создании художественных символов.

Ключевые слова: символ, система символов, поэзия, психология человека, философия бытия, содержание, художественное мастерство.

ARTISTIC AND PHILOSOPHICAL INTERPRETATION OF SYMBOLS IN USMON AZIM'S POETRY

Nizomiddinov Afzaldin Arabboy o'g'li

General Education School No. 40, Khojaabad District, Teacher.

Abstract.

This study analyzes the system of symbols and their artistic and philosophical interpretation in the works of Usmon Azim, a prominent representative of contemporary Uzbek poetry and People's Poet of Uzbekistan. It examines the poet's mastery in expressing human psychology and the philosophy of existence through symbols frequently employed in his lyrical works. The study also explores the distinctive features of Usmon Azim's reinterpretation of traditional symbols by assigning them new and contemporary meanings, as well as his artistic skill in creating symbolic imagery.

Keywords: symbol, system of symbols, poetry, human psychology, philosophy of existence, meaning, artistic mastery.

Kirish. Yangi O'zbekiston poydevori va Uchinchi Renessans poydevorini yaratish jarayonida zamonaviy milliy adabiyotimiz rivojiga qaratilayotgan ulkan e'tibor ushbu sohani ilmiy tadqiq etish uchun yangi hamda dolzarb mavzularni kun tartibiga chiqarmoqda.

“Qaysi millatning adabiyoti boy, musiqasi yurakka yaqin, teatri hayotiy, kinosi ta'sirchan, san'ati jozibador bo'lsa, o'sha xalqning ovozi dunyoda baland eshitaladi”, — deya haqqoniy ta'kidlagan edi davlatimiz rahbari Shavkat Mirziyoyev.

Zamonaviy o'zbek adabiyotining yirik namoyandasi, O'zbekiston xalq shoiri Usmon Azim badiiy mahoratining o'ziga xos qirralari, eng avvalo, uning lirikasida ramzlarning qo'llanilish tamoyillari va betakror ramz yaratish san'atida ham namoyon bo'ladi.

Ma'lumki, ramz (simvol) — bu she'riyatda ham o'z boshlang'ich ma'nosini saqlab qoladigan, ham ayni bir vaqtda chuqur yashirin, ko'chma ma'no anglatadigan o'ziga xos so'z yoki obrazdir. Uning oddiy ko'chimlardan (metafora yoki allegoriyadan) farqi shundaki, ramz qo'llanilgan she'rni yuzaki qaraganda mutlaqo oddiy, tabiiy matndek tushunib, o'qiyverish mumkin, biroq uning tagida butunlay boshqa bir katta ma'no qatlami yashiringan bo'ladi.

ADABIYOTLAR TAHLILI

Ramzning asl mohiyati va siri faqat muayyan matn ichida hamda ma'lum bir shart-sharoitlarni bilgandagina to'liq namoyon bo'ladi. Bu degani, shoir ramz sifatida ishlatgan so'zning tagma'nosini anglash uchun o'quvchidan ma'lum bir tayyorgarlik talab etiladi: u shoirning hayot yo'li, orzu-intilishlari, she'r yozilgan davrdagi ijtimoiy-siyosiy vaziyat va muallifning ruhiy holatidan xabardor bo'lishi kerak. Shoirga ruhan yaqin bo'lgan zamondoshlari va ziyrak o'quvchilar mana shu omillarni bilganlari uchun ham she'rdagi yashirin ma'nolarni osongina uqib olishadi [1; 243–244].

Badiiy ijodda ramz o'zining uch xil namoyon bo'lish shakli — asar qahramonlari, muayyan narsa-buyum yoki tabiat hodisalari orqali ifodalanadi. Birinchidan, u boshqa bir tushuncha o'rnida qo'llanib, ko'pincha biror muhim g'oya yoki mazmunni anglatuvchi moddiy obyekt, emblema va belgi sifatida qaraladi. Ikkinchidan, ramz ma'lum bir narsani ifodalash, belgilash va ajratib ko'rsatish uchun xizmat qiladigan harf, raqam yoki maxsus belgilar birikmasini ham anglatishi mumkin. Uchinchidan, ramz o'zaro chambarchas bog'langan murakkab ma'nolar majmuasiga ega bo'lib, u oddiy va yuzaki belgilardan tubdan ajralib turadi. Bunday obrazli tizimda so'z, ibora yoki tasvir asar ichida o'z normal vazifasini bajarish bilan birga, timsollantirilgan kattaroq bir hodisaning ajralmas qismiga aylanadi. Odatda ramziy tushunchalar o'zlarining haqiqiy mazmun-mohiyatini asosan o'zlari paydo bo'lgan va shakllangan badiiy tuzilishdan kelib chiqib oladi. Natijada ramz oddiy hayotiy buyum yoki hodisa niqobi ostida asar mazmuniga chuqur singdirilgan yashirin g'oyaviy kod vazifasini bajaradi. Xulosa qilganda, u matnda shunchaki bir tashqi ishora emas, balki asarning umumiy qurilishi bilan bog'liq bo'lgan ko'p ma'noli tushunchadir [2; 137].

Har qanday ramz individ ongini jamoaviy ong osti (arxetiplar) bilan bog'laydi va ruhiyatning bizga noma'lum bo'lgan muhim unsurlarini ifodalaydi. Ijodiy jarayonda har bir ijodkor ong ostidagi arxetipik obrazlarni qayta ishlab, ularni yakuniy asarga aylantirish orqali yangi ramzlar yaratuvchisiga aylanadi. Adabiyotning ijtimoiy ahamiyati ham shundaki, u davr ruhiyatini tarbiyalaydi va o'sha davr uchun eng yetishmayotgan ramziy shakllarni hayotga qaytaradi. Shu sababli insoniyat hayotida va xususan, badiiy asarda ramzning o'rni yuqori bo'lib, uni adabiyotshunoslikdagi universal estetik kategoriya sifatida qadrlash lozim. Zero, ramz o'zining umumiy ma'noviy kengligi, his-tuyg'u va qadriyatlarini ifodalashi hamda ko'p qatlamlilik va ko'p ma'nolilik kabi o'ziga xos xususiyatlari bilan ajralib turadi [3].

Badiiy matnda ramzning tabiati, uning shakllanish mexanizmi va estetik vazifasini aniqlash adabiyotshunoslikning muhim masalalaridan biri hisoblanadi. Ramz oddiy tasviriy vosita yoki ko'chim sifatida emas, balki badiiy matnning mazmuniy qatlamlarini kengaytiruvchi, obrazga qo'shimcha falsafiy, ruhiy va estetik ma'no yuklovchi hodisa sifatida talqin qilinadi. Shu jihatdan ramzning mohiyatini anglash uchun, avvalo, uning obraz, timsol, belgi, metafora va allegoriya kabi tushunchalar bilan munosabatini aniqlash zarur. D. Quronov, Z. Mamajonov va M. Sheraliyeva tomonidan tuzilgan "Adabiyotshunoslik lug'ati"da ramz muayyan predmet, hodisa yoki obrazning bevosita ma'nosidan tashqari kengroq va chuqurroq mazmunni ifodalashi bilan izohlanadi. Mualliflar ramzning muhim xususiyati uning ko'p qatlamli semantik imkoniyatga egaligida ekanini ko'rsatadilar. Bunda ramziy obraz o'zining dastlabki, predmetli ma'nosini butunlay yo'qotmaydi, aksincha, ana shu ma'no negizida yangi falsafiy-estetik mazmun hosil qiladi [1; 243–244]. Mazkur nazariy qarash Usmon Azim she'riyatidagi ramzlarni o'rganishda muhim metodologik asos bo'la oladi. Chunki shoir ijodida daraxt, sahro, dengiz, olov, yulduz, tog', qum singari obrazlar faqat tabiat hodisasi yoki predmet sifatida emas, balki insonning ichki dunyosi, hayotiy tanlovi va borliq haqidagi qarashlarini ifodalovchi ko'p ma'noli badiiy birliklar sifatida namoyon bo'ladi.

M. Norovanning zamonaviy adabiyotshunoslikda ramz masalasiga bag'ishlangan maqolasida ramzning badiiy tafakkurdagi o'rni, uning ma'no hosil qilish xususiyatlari hamda ramziy obrazning matn kontekstida shakllanish jarayoni yoritiladi. Tadqiqotchining qarashlarida ramzning tayyor va o'zgarmas ma'noga ega bo'lgan belgi emasligi, uning mazmuni badiiy asarning umumiy semantik tuzilishi, obrazlar tizimi va muallifning estetik niyati bilan bog'liq holda yuzaga kelishi muhim jihat sifatida ko'zga tashlanadi [2; 137]. Bu nuqtayi nazar Usmon Azim she'riyatidagi ramzlarning mazmunini faqat an'anaviy ramziy lug'atlar asosida izohlash yetarli emasligini ko'rsatadi. Masalan, daraxt obrazi umumiy poetik an'anada hayot, barqarorlik yoki ildiz timsoli bo'lishi mumkin. Biroq "Sahrodagi daraxt" she'rida uning mazmuni konkret badiiy vaziyat, sahro, quyosh, daryo, voha va saksovul obrazlari bilan munosabatda shakllanadi. Demak, shoir yaratgan ramzning semantik doirasi an'anaviy ma'nodan tashqariga chiqib, insonning o'zligini saqlab qolishi, ichki qarshilik va ma'naviy tanlov masalalarini ham qamrab oladi.

Ramzning psixologik va arxetipik tabiati ham adabiyotshunoslikdagi muhim ilmiy yo'nalishlardan biridir. I. A. Vlashevskaya ramzning badiiy matn tahlil qilish va talqin etishdagi ahamiyatiga e'tibor qaratib, uni matnning yashirin mazmunini ochishga yordam beradigan muhim semantik vosita sifatida ko'rib chiqadi. Tadqiqotchining yondashuvida ramz alohida olingan so'z yoki tasvirdangina iborat emas, balki badiiy asarning umumiy mazmuni bilan uzviy bog'langan ko'p qatlamli hodisa sifatida namoyon bo'ladi [3]. Bu qarash ramzlarni faqat lug'aviy yoki tasviriy ma'noda emas, balki butun badiiy tizim doirasida o'rganish zarurligini ko'rsatadi. Ayniqsa, lirik she'riyatda ramzning mazmuni lirik qahramon ruhiyati, muallifning estetik pozitsiyasi, tabiat tasviri va poetik konflikt bilan birgalikda shakllanadi. Usmon Azim ijodida ham ramzlarning bunday tizimli xususiyati yaqqol ko'rinadi. "Yashash" she'ridagi olov, yulduz, ko'k, tog', qum va mung kabi obrazlar bir-biridan ajratilgan holda emas, balki inson hayotining murakkabliklari, ruhiy iztirob va yashash irodasi bilan bog'langan holda yaxlit poetik-falsafiy tizimni hosil qiladi.

Ramzlarni o'rganishda metodologik yondashuv masalasi N. A. Pereverzevaning badiiy matndagi ramziy obrazlarni tahlil qilish metodologiyasiga bag'ishlangan tadqiqotida ham alohida o'rin egallaydi. Tadqiqotchi ramziy obrazni tahlil qilishda uning matndagi funksiyasi, boshqa obrazlar bilan aloqasi, kontekstual ma'nosi va badiiy butunlikdagi o'rnini hisobga olish zarurligini ta'kidlaydi [4]. Bunday yondashuv ramzning mazmunini faqat birgina so'z yoki obraz doirasida emas, balki uning boshqa poetik birliklar bilan munosabati orqali aniqlash imkonini beradi. Shu jihatdan Usmon Azim lirikasidagi ramzlarni tadqiq etishda semiotik, germeneytik, psixologik va qiyosiy yondashuvlarni o'zaro uyg'unlashtirish maqsadga muvofiqdir. Chunki shoirning ramziy obrazlari bir vaqtning o'zida milliy adabiy

an'ana, individual poetik tafakkur va zamonaviy insonning ruhiy tajribasi bilan aloqador holda namoyon bo'ladi.

Mavjud nazariy qarashlar shuni ko'rsatadiki, ramzning badiiy qiymati uning yashirin ma'no anglatishidagina iborat emas. Ramz o'quvchini faol mushohadaga undaydi, matnni turlicha talqin qilish imkoniyatini kengaytiradi va she'riy obrazning semantik chegaralarini kengaytiradi. Ayniqsa, zamonaviy she'riyatda ramz ijodkorning bevosita fikr bildirishidan ko'ra, murakkab falsafiy-ruhiy holatlarni obrazli tarzda ifodalashga xizmat qiladi. Shu ma'noda Usmon Azim lirikasidagi ramzlar an'anaviy poetik obrazlarning oddiy takrori emas, balki ularning yangi tarixiy-estetik sharoitdagi qayta talqinidir. Shoir mavjud ramziy tasavvurlarni individual poetik tafakkur orqali yangilaydi va ularga zamonaviy insonning ruhiy holati, erkinlikka intilishi, o'zlikni anglash, taqdir bilan munosabat, hayot va o'lim haqidagi mushohadalarni singdiradi.

Adabiyotlar tahlilidan ko'rinadiki, ramz masalasiga oid nazariy tadqiqotlarda uning ko'p ma'noliligi, kontekstual tabiati, obrazlar tizimidagi o'rni va falsafiy-estetik imkoniyatlari yetarlicha asoslangan. Biroq ushbu nazariy qarashlarni Usmon Azim she'riyatining konkret poetik materiallari asosida tizimli ravishda qo'llash, shoir lirikasidagi ramzlarning o'zaro munosabati va ularning yagona badiiy-falsafiy konsepsiya hosil qilish xususiyatlarini aniqlash alohida e'tiborni talab etadi. Ayniqsa, "Sahrodagi daraxt", "Yashash", "Dengizda" kabi she'rlarda tabiat obrazlari, makon va predmetlarning inson ruhiyati bilan bog'lanish mexanizmini ochish shoirning ramz yaratish mahoratini yanada aniqroq ko'rsatish imkonini beradi. Shu sababli mavjud nazariy manbalardagi ramzga oid qarashlar Usmon Azim poetikasini talqin qilishda nazariy asos vazifasini bajarib, konkret she'riy matnlarni semantik, poetik va falsafiy jihatdan izchil tahlil qilish uchun imkon yaratadi.

METODOLOGIYA

Adabiyotshunoslikda ramzlarni tadqiq etish badiiy matnning xususiyatidan kelib chiqib, bir nechta asosiy ilmiy metodlar tizimi asosida amalga oshiriladi. Strukturaviy va semiotik yondashuv ramzni matn ichidagi alohida ishora sifatida o'rganib, uning asar qurilishidagi o'rni va ichki kodlarini aniqlashga xizmat qiladi. Germenevtik metod esa matn ortiga yashiringan ko'p ma'nolilikni ochish va muallif nazarda tutgan teran falsafiy g'oyalarni qayta talqin qilish (interpretatsiya) imkonini beradi. Mifologik va arxetipik tahlil vositasida individual obrazlarning zamirida yotgan insoniyat jamoaviy ong osti tushunchalari va qadimiy miflar bilan aloqasi yoritiladi. Qiyosiy-tarixiy (komparativistik) usul muayyan bir ramzning turli davrlar, adabiy yo'nalishlar va turli ijodkorlar she'riyatidagi taraqqiyoti hamda farqli jihatlarini chog'ishtirish uchun qo'llaniladi. Biografik va psixologik tahlil metodikasi esa ijodkorning ruhiy holati, hayot yo'li va davr muhiti kontekstida ramzlarning nega aynan shunday mazmun kasb etganini ilmiy asoslab beradi. Xulosa qilganda, ushbu metodlarning kompleks tarzda qo'llanilishi badiiy asardagi ramziy tizimlarning mohiyatini hamda madaniyat va san'at rivojidagi o'rnini har tomonlama to'liq ochib berishga yordam beradi [4].

NATIJALAR

Usmon Azimning ramz yaratish mahorati an'anaviy timsollarni zamonaviy inson ruhiyati va taqdiri, davr nafasi va muammolari bilan falsafiy jihatdan muvofiqlashtira olish san'atida namoyon bo'ladi. Shoir qo'llagan ramzlar tizimining falsafiy zamirida, garchi hayot turli vaziyatlarda kechishiga qaramay, shaxsning o'z ichki ozodligi, qadr-qimmati va asl o'zligini saqlab qolish yo'lidagi kuchli matonati kuylanadi. Ijodkor yaratgan har bir ramziy detal kitobxonni yuzaki matn ortiga yashiringan ko'p qatlamlilik va ko'p ma'nolilik olamiga olib kirib, borliqning ekzistensial sirlarini anglashga undaydi. Usmon Azimning ramz sohasidagi badiiy mahorati adabiyotda inson irodasining yengilmas kuchi va ma'naviy ustunligini ko'rsatib beruvchi go'zal falsafiy-estetik konsepsiyani taqdim etadi.

Jumladan, Usmon Azimning "Sahrodagi daraxt" she'ri umumiy taslimiyat muhitida inson ruhining yengilmas kuchi, matonati va irodaviy g'alabasini kuylovchi yuksak falsafiy asardir. Asardagi "daryo" va "voha" obrazlari zamon shiddatiga dosh berolmay o'zligini yo'qotgan ommani anglatga, ularga qarama-qarshi qo'yilgan "yolg'iz daraxt" har qanday og'ir sharoitda ham o'z qadr-qimmati va asl e'tiqodini saqlab qolgan ijobiy xususiyatli, mustahkam shaxs timsolidir. Shoir "sahro" va "quyosh"ning olovli sinovlari vositasida qahramonning ichki irodasini chiniqtiruvchi hayotiy to'siqlarni falsafiy mushohada qiladi. Daraxtning bag'rini kuydirayotgan tahdidlarga tik boqib, sahroga sokin termilishi — bu o'zlik emas, balki taqdir zarbalarini xotirjam va donishmandlarcha qabul qila olishdagi ma'naviy ustunlik ramzidir.

Daraxt jim termildi sahro sathiga:

— Qayda kun ko'rmayin podshohdir taqdir.

Meni bo'g'ib o'ldir issiq bag'ringda,

Yoxud saksovulga tezroq aylantir!...

She'r so'ngidagi "saksovul"ga aylanish yoki mag'rur o'limni tanlash haqidagi nido inson o'zligini sotib yashashdan ko'ra, o'z ideali yo'lida sodiq qolishni afzal bilishini ko'rsatuvchi oliy ekzistensial tanlov hisoblanadi. Bu ramziy tizim zamirida tashqi muhit qanchalik shafqatsiz va quruq bo'lmasin, inson o'z ichki go'zalligi hamda sog'inchini saqlab qolish orqali ma'nan yengilmas bo'lib qolishi haqidagi ijobiy, umidbaxsh falsafa yotadi. Xulosa qilganda, ushbu asar kitobxonni zamon aldoqlari ichida o'zlikni yo'qotmaslikka, sodiqlik va matonat timsoli bo'lishga undovchi go'zal badiiy-estetik konsepsiyani taqdim etadi.

Shoirning "Yashash" she'ri hayot sinovlari va ruhiy inqirozlar girdobida ham inson sha'ni, uning ichki ulug'ligi va yengilmas kuchini namoyish etuvchi yuksak falsafiy asardir. Shoir "olov", "yulduz" va "ko'k" kabi koinot bilan bog'liq ramzlar orqali dastlab inson tabiatidagi ilohiy kenglik, yuksaklik va cheksiz imkoniyatlar ulug'ligini badiiy ifodalaydi. Vaqt o'tishi bilan hayot mashaqqatlari ta'sirida mag'rur "tog"ning "qum" zarralariga parchalanishi — insonning o'zligini emas, balki taqdir zarbalarini o'z tanasida sinab ko'rgan matonatli zotning ruhiy evrilishini anglatadi. Lirik qahramonning jonida "qiynoqlar to'foni", ongida esa "zamonlar aldog'i" hukmron bo'lishiga qaramay, u o'zligini yo'qotmaydi va hayot fojialaridan ustun turishga kuch topa oladi. Muhit bosimi ostida sinib qolmagan inson o'z dardini

“mung” orqali she’riyatga — oliy san’at darajasiga ko’chirish orqali o’zining ma’naviy ulug’ligini yana bir bor isbotlaydi.

“Voh, jonim!..” demoqqa haqliman.

Negadir baxtliman, baxtliman!

She’r so’ngidagi “Negadir baxtliman, baxtliman!” degan kutilmagan xitob inson ruhining azoblar ustidan qozongan g’alabasi bo’lib, yashash va anglash baxti har qanday qiyinchilikdan ulug’roq ekanini ko’rsatadi. Xulosa qilganda, ushbu ramziy tizim zamirida inson hayotda qanchalik ko’p yo’qotishlarga uchramasin, baribir borliqning eng oliy va ulug’ xilqati bo’lib qolishi haqidagi mag’rur falsafa yotadi.

MUHOKAMA

Adabiyotshunoslikda ramz oddiy ko’chimlardan farqli o’laroq, badiiy matn ichida ham to’g’ri, ham yashirin ma’nolarni mujassam etgan, inson ongini jamoaviy ong osti bilan bog’lovchi universal estetik kategoriyadir. Ilmiy tadqiqotlarda ramzlar tizimi badiiy asarning xususiyatiga qarab semiotik, germeneytik va qiyosiy-tarixiy metodlarning kompleks tarzda qo’llanilishi orqali atroficha ochib beriladi.

Usmon Azim lirikasida ramz yaratish mahorati an’anaviy timsollarni zamonaviy inson taqdiri va davr nafasi bilan falsafiy muvofiqlashtira olish san’atida yorqin namoyon bo’ladi. Shoir o’zining “Yashash”, “Dengizda” va “Sahrodagi daraxt” kabi asarlarida ramzlarni uch xil shaklda — lirik qahramonlar, moddiy predmetlar va tabiat hodisalari vositasida mahorat bilan ifodalagan. Masalan, “Yashash” she’rida “olov”, “yulduz” va “tog’” kabi ramziy evrilishlar orqali hayot to’fonlari va zamon aldoqlari girdobida ham sinib qolmagan inson shaxsining ichki ulug’ligi va ruhiy matonati kuylanadi. “Dengizda” she’rida esa an’anaviy kenglik timsoli bo’lgan “dengiz” ruhiy qoliqlar ramziga aylantirilib, unga sig’magan “baliqcha” obrazi orqali ozodlik va ilohiy kenglikka intiluvchi shaxs qismati badiiy ifoda etiladi. Shoirning “Sahrodagi daraxt” asaridagi “daryo” va “voha” obrazlari zamon shiddatiga dosh berolmay o’zligini yo’qotgan ommaviy taslimiyatni anglatga, “yolg’iz daraxt” har qanday og’ir sharoitda ham o’z qadr-qimmatini saqlab qolgan irodaviy g’alaba timsolidir. Ushbu she’rdagi “saksoyul” obrazi yashab qolish uchun o’zlikdan voz kechish ramzi bo’lib, u daraxtning mag’rur o’limi bilan qiyoslanishi orqali inson oldidagi eng oliy ekzistensial tanlov muammosini falsafiy mushohada qiladi. Usmon Azim yaratgan bunday ramziy tizimlar zamirida tashqi muhit qay holatda bo’lmasin, inson o’z ichki go’zalligi va e’tiqodini saqlab qolish orqali ma’nan yengilmas bo’lib qolishi haqidagi ijobiy, umidbaxsh konsepsiya yotadi.

XULOSA

O’zbekiston xalq shoiri Usmon Azim zamonaviy o’zbek she’riyatida an’anaviy obrazlarga mutlaqo yangi falsafiy va ijtimoiy-ruhiy mazmun bera olgan mohir ramz yaratuvchisi sifatida namoyon bo’ladi.

Shoir lirikasidagi ramzlar tizimi she’riy asarning badiiy jozibasini va ifoda ta’sirchanligini yuksak darajaga ko’tarishga xizmat qiladi. Bu betakror badiiy kashfiyotlar insonni o’zlikni anglashga, har qanday murakkab hayotiy vaziyatlar girdobida ham mard, matonatli va o’z e’tiqodiga sodiq qolib, o’z-o’zini ma’nan tarbiyalashga chaqiradi. Usmon Azim she’riyatidagi ramzlarning ko’p ma’nolilik (polisemiya) xususiyati milliy madaniyatimizni boyitish bilan birga, har bir shaxsni o’z ichki go’zalligini saqlagan holda ma’naviy yetuklikka undovchi buyuk tarbiya vositasi bo’lib xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Quronov D., Mamajonov Z., Sheraliyeva M. *Adabiyotshunoslik lug’ati*. – Toshkent: Akademyashr, 2013.
2. Norova M. Zamonaviy adabiyotshunoslikda ramz tadqiqi // «Zamonaviy dunyoda ilm-fan va texnologiya» nomli ilmiy-amaliy konferensiya. – [Manba](#)
3. Власевская И. А. Роль символа в анализе и интерпретации художественного текста // *Вестник СВФУ*. – 2009. – № 2. – [Источник](#)
4. Переверзева Н. А. К вопросу о методологии и методике анализа символической образности в художественном тексте // *Вестник ЛГУ им. А. С. Пушкина*. – 2008. – № 4.